

Oorlogsdagboekje

Grootvader

7 Juni 1942 - 31 Maart 1944

F.N.F. van der Schrieck

Zondag
7 Juni

4.00 v.m. telefoon. Ik ga naar beneden en er is een zekere v.d. Bijl. Ik betuig mijn ongenoegen zoo laat midden in den nacht te worden opgebeld. Hij zegt Frits over dringende aangelegenheid te moeten spreken.

Deel dit moeder mede; besluiten Frits te wekken. Frits gaat naar beneden, ik hoor hem zeggen "tot over een kwartiertje." Frits komt weer boven, trekt zomerbroek aan en een overhemd.

Een minuut of 5 later wordt aan de voordeur gebeld. Frits gaat op blote voeten naar beneden, doet voordeur open, welke ik hoor dichtslaan en van de straat roept Frits "Vader, ze halen me" of iets dergelijks.

Ik loop naar zijn balkon en zie hem in het half duister door enige mannen (in burger) over straat in richting Prins Mauritslaan wegvoeren. Ik roep Frits, ren naar mijn slaapkamer om broek en jas aan te schieten en ga naar beneden met voornemen per fiets Frits na te gaan om te zien wat er met hem gebeurt.

Beneden gekomen wordt weer gebeld en komen 3 man in burger van Duitse Sicherheitspolizei binnen, even later gevolgd door nog 4 man.

1 man blijft beneden

2 man doen huiszoeking op kamertje Frits

En 2 man op badkamer waar Frits kleren hangen

1 man stelt zich op in slaapkamer moeder, waar ook Bep is gekomen.

Hannie is niet thuis, daar zij met vriendin naar de Kaag is en daar overnacht.

Na 2 uur is huiszoeking klaar. Van Frits zijn wat brieven, papieren en geld uit een paar spaarpotjes meegenomen.

De politie vertrekt, laat 3 man (waaronder 2 Nederlanders zijn) achter. Wij moeten boven blijven, Steffie, onze gediensstige mag beneden komen en voor onze maaltijden, enz. zorgen. De politiemannen gaan in onze huiskamer en salon zitten.

We mogen niet uit, ook niet naar de kerk en ons zal wel worden medegedeeld wanneer politie bewaking zal worden opgeheven.

De telefoontjes worden door de politie aangenomen. Een paar vriendinnen, die de meisjes opbellen, wordt medegedeeld dat ze de volgende dag nog maar eens moeten opbellen. Tante Paula de Charro, die met Frits Charro en Marietje Fortgens den vorige dag bij ons hadden gegeten, waarbij ook Frits zo gezellig aan zat, mag aan de telefoon door Steffie te woord worden gestaan en moet ook zeggen dat ze morgen maar eens moeten komen. Slechts 2 maal is er die dag bezoek voor ons gekomen, Ot v.d. Elst en een jongmens, ons onbekend, die namens de fam. Dieckx eens moet komen horen hoe we het maken, en deze worden door de politie binnen gelaten en in de huiskamer verhoord, waarnaar zij weer kunnen vertrekken. Om 7 uur komen 2 Duitsers voor de nachtbewaking. We mogen gaan slapen en zullen morgen horen wanneer de bewaking wordt opgeheven.

Maandag

8 Juni

Tegen 8 uur is de aflossing van de nachtbewaking er nog niet.

Om 9 uur mag ik Departement van Defensie opbellen om te vragen aan de heer Detigen te Amsterdam mede te delen, dat ik niet weet of ik aan mijn afspraak om die dag te Amsterdam te komen ten einde te worden ingewerkt in mijn functie als bemiddelaar voor de plaatsing van oorlogsinvaliden door de Arbeidsbureau voor oorlogsinvaliden.

Te 10 uur wordt de bewaking opgeheven en kunnen de meisjes naar hun kantoor en ik naar Amsterdam.

Een der politiemannen had mij medegedeeld dat ik kleding voor Frits kon laten bezorgen bij de politie, Binnenhof 4.

Deze man zei Karmond te heten.

Besloten Mr. H. Visser als advocaat te nemen.

Dinsdag

9 Juni

Koffertje met goed voor Frits, met wat boter en een pakje scheepsbeschuif af kunnen geven bij de Duitse Politie, Binnenhof 4, kamer 14.

We hopen hij dit zal krijgen.

In het koffertje ook zijn rozenkrans en een kerkboekje, Thomas à Kempis "De navolging van Christus", bijgevoegd. Moge hij dit in handen krijgen en het hem sterken in zijn zware beproeving.

Wat God wil, dat geschied 'altijd
niets gaat zijn wil te boven.

Hij schenkt hem rust en zekerheid

*die vast in hem geloven
Hij weeft ons lot, de trouwe God,
en loutert ons door lijden
Wie Hem vertrouwt, vast op Hem bouwt,
Dien zal hij veilig leiden.*

Moeder heeft geprobeerd een giromachtiging door Frits te doen tekenen aan de gevangenis te Scheveningen, doch daar was onze jongen niet. Hannie is met dit formulier 's middag bij de sachtbearbeiter op het Binnenhof 4 geweest. Deze zou voor de ondertekening zorgen Hannie kan het dan donderdag komen halen.

*klein kladblaadje

Inhoud

Koffertje voor Frits op 9 juni afgegeven aan Duitse Polizei (Binnenhof 4)

2 pr sokken
1 pr pantoffels (?)
1 training pak
3 zakdoeken
2 waslapjes
2 sportblouses
2 camisoles (hemd)
1 pyjama
Kam en borstel tandenborstel
Tandpasta
Stuk sunlightzeep
Kerkboekje (Thomas `à Kempis `navolging van Christi`)
Rozenkrans
1 pond boter
1 pakje scheepsbesluit

Achterkant briefje

Boeken die hij nodig heeft
v.d. Pol Nederl. Staatsrecht
Kranenborg Deel I en II
Handelsrecht Volmar
Gemeentewet
Dictaat Burg : Procesrecht
" Handelsrecht
" schriften

*11 Juni De sachtbearbeiter had haar gezegd, "machen Sie sich keine sorgen, es ist nicht zoo schlimm" Laat U ons hopen want we weten niets en kunnen ook niet bevroeden waarvan Frist wordt beschuldigd.
Het formulier voor de Giro is getekend. Volgens de sachtbearbeiter is Frits nu in de cellenbarakken van de gevangenis aan de Alkemadelaan te Scheveningen.*

12 Juni *De advocaat heeft van de sachtbeteuter ook de indruk dat de zaak niet ernstig is, hij liet zich ten minste in gematigde zin over Frits uit.*

*Op vraag van Hannie op Binnenhof 4 om een studieboek voor Frits te mogen af geven werd ze verwezen naar de gevangenis.
Hier heeft men het boek niet willen aannemen en evenmin een briefje aan de directeur, met een melkbon en verzoek Frits in verband met zijn nieraandoening melk te verstrekken.*

*13 juni '42

Briefje grootvader aan Prof Vrij. Vraagt of Frits zijn herkansing doctoraal examen op een nader te bepalen tijdstip mag inhalen (zie reactie Prof. Vrij d.d. 22 juni 1942)

*17 juni 1942

Briefje in envelop van Mr. W.B.H.A. Heskes

Advocaat en procureur

Betref: restant declaratie

Vreemd: vermelding op briefje Advocaat Leiden, op envelop staat Voorzitter van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid Rijksuniversiteit te Groningen no. 590

20 Juni *Hannie nog verschillende malen op Binnenhof geweest. Heeft, daar een nieuwe sachtbeteuter is aangewezen en deze niet aanwezig was, een studieboek (Nederl. Staatsrecht " van v.d. Pol) achter mogen laten.
Dinsdag 23 juni kunnen we komen horen of Frits het mag hebben.*

14 dagen zijn reeds voorbij sinds die ellendige nacht van 7 juni.

We trachten in God de kracht te vinden om ons lot te dragen en bidden, dat vooral Frits, geestelijk zich weet te verheffen van zijn moreel weet hoog te houden. Hem kennende verwacht ik, dat hij dat zal kunnen. Hij is flink en moedig. En dan komt van zelf de berusting.

Veilig in Jezus armen

Veilig aan Jezus hart.

*Haag 22 juni 1942

In een envelop twee briefjes:

1. Briefje grootvader aan der Leiter der Untersuchungsgefängnis dat Frits extra melkbonnen had toegewezen gekregen vanwege zijn nierziekte
2. Antwoord van Der Befehlhaber der SP en SD (Joch?) dat zijn zoon onderzocht is door een arts en deze het niet nodig vindt dat hij Vollmilch krijgt.

*22 Juni 1942

Briefje universiteit Groningen dat Frits op elk passend tijdstip na 21 september a.s het examen kan herhalen etc.

Met grote deernis heeft Prof M.P. Vrij het lot van Frits vernomen en aan welke onaangename maatregelen Frits is onderworpen.

23 Juni *Hannie is met vakantie en dus is moeder naar het Binnenhof geweest. Kon niets bereiken daar de nieuwe sacharbeiter ziek was; we moeten dus wel ons geduld op de proef stellen.*

29 Juni *Vandaag eerst om 10.30 aan de gevangenis antwoord trachtte te verkrijgen op mijn brief van 22 juni aan de Leiter der Untersuchungsgefängnis ' of Frits melk kon worden verstrekt en hoe de afrekening kon geschieden. Daar verwezen naar Binnenhof om stempel te halen. Op Binnenhof ten slotte op Kamer 14 gekomen alwaar ik bonnen kon afgeven en f 10, -- om de melk te verrekenen. Over 3 weken kon ik dan nieuwe bonnen brengen. Tevens gevraagd of Frits het boek van Prof Pol reeds had, waarop bevredigend antwoord. Daarop gevraagd of ik nog enige boeken kon zenden en of ik die, met de daarin aangebrachte aantekeningen, kon afgeven. Was goed. Tevens gevraagd of ik Frits mocht bezoeken. Mag over 2 weken op deze vraag terug komen. 's Middags gebracht de boeken:
Deel I en II Kranenburg. Staatsrecht
Handelsrecht
Procesrecht
Verzameling Wetten
Gemeentewet
2 Dictaten
Bloc note*

Bij de verzending boeken was voorwaarde gesteld ik er geen gebruik van zou maken enige mededeling te doen (dit in verband met de aantekeningen in de boeken)

We zijn door de alles wat hoopvoller gestemd. Het feit dat de boeken met de aantekeningen door mogen gaan is prettig; Frits heeft dan wat om handen.

Dat hij door de melk wat bijvoeding (1/2 L per dag) bekommt zal hem plezier doen.

't Is niet veel wat we kunnen doen maar 't is iets en daarvoor zijn we dankbaar.

*29 juni 1942

Quittung van Pol. Angest. Bevestiging ontvangst 6 melkbonnen en 10 gulden voor Häftling F.N.F. van der Schrieck (Der Befehlshaber)

*15/VI 1942

Briefje Memorandum van de Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst dat F.N.F. van der Schrieck 3 ½ L melk extra kreeg i.v.m. chronische Nephitis (?) vanaf 4 oktober 1941)

*2 juli 1942

Briefkaartje Rhijn Feith of Frits dictaten van hem wil lenen (Amerika - Portugal of over Bewijs)

*Den Haag 12 – 7 – 1942

Brief grootvader aan der Leiter der Untersuchungsgefängnis, Alkemadelaan 850, Scheveningen.

Betreft: 2 melkbonnen en 6 melkbonnen en f 10,-- (voor kantinegeld) afgegeven aan de SD, Binnenhof 4, Kamer 14. Zou doorgestuurd worden aan Frits ,Zelle 586, 29 juni '42

*17 juli 1942

Briefkaartje van Mr. M.B. van de Werk, 10 Poorthofsweg, Haren (Gr.) heeft Frits boek Chequerecht van Scheltema uitgeleend. Verzoek terug te krijgen.

13 Juli *Van morgen met moeder naar Kamer 14, Binnenhof 4, bij de Sicherheitspolizei geweest. Te woord gestaan door Fräulein Geigerseber
Geen bezoek . Kunnen over een week nog eens komen horen wanneer bezoek mogelijk is.
We konden echter een brief aan Frits en een pakje bevattende 1 pond boter, 2 pakjes scheepsbeschuit en een stukje kaas voor hem achterlaten en hoop ik dat hij dit alles ook krijgt.
Over een week of 4 mogen we weer pakje afgeven.
We verheugen ons al over dit kleine wensje(?) , telkens bereiken we toch iets al is het dan in ons oog nog zo weinig.
Frits vindt het vermoedelijk al een heel succes.*

22 Juli *'s Morgens moeder en ik naar Binnenhof , 1 uur gewacht op secretaresse zonder resultaat. Ook niemand anders te spreken kunnen krijgen die ons kon zeggen wanneer bezoek mogelijk was.
's Middags Hannie geweest, kreeg mededeling we over 8 dagen weer kunnen komen horen. De termijn kort dus heel langzaam in.
Hebben brief (3) + zeep, scheerzeep en scheerkwast mogen achterlaten.*

*23 juli

Klein kladblaadje

1 pak sanovite

Gesneden roggebr.

Suiker
Kaas
Melk
Paling
Klein blikje zalm
Pasta
Potje jam

29 Juli Met moeder naar Binnenhof geweest om te horen wanneer we zouden kunnen bezoeken.
Ons werd medegedeeld over 4 weken te kunnen terugkomen.
Frits kreeg nu wel nog studieboeken, doch geen potlood meer.
Brief mogen achterlaten doch pakje boter en beker met suikerklontjes weer naar huis moeten meenemen.

4 Aug. Brief 5 afgegeven op Binnenhof (bij abuis 't "afschrift")

*19 aug.1942

Briefje Maartje Hins omtrent de typemachine die in een kist verstuurd moet worden terug naar Frits

27 Aug. Hannie Binnenhof geweest en mededeeling vader kon bezoeken.
Bepaald op vrijdag 28 augustus. Briefje gekregen om aan de gevangenis te vertoonen.

28 Aug. Om ruim 10 uur waren we aan "Deutsches Polizei Gefängnis" Alkemadelaan 850.
Briefje werd door een soldaat in ontvangst genomen, moeder en ik buiten wachten.
Na ongeveer 10 minuten worden wij binnen gelaten, gaan over korte afstand over open ruimte, komen dan in een grote loods, waarin een 7 tal grote gangen, ten weerszijden waaraan cellen. We worden in een lokaal, waarin goederen van gevangen worden opgeborgen, en staan plots tegenover Frits.
Frits bleef staan, moeder vroeg aan een Nederlander, die blijkbaar toezicht op 't onderhoud moet houden, of ze hem een zoen mocht geven. Nadat we hem hadden omhelsd namen we met ons drieën naast elkaar op een bankje plaats, Frits in 't midden. Wij waren alle 3 kalm. We vonden hem bleek zien en magerder geworden.
Hoe kan het anders na 3 maanden eenzame opsluiting zonder gelucht te worden.

Frits zei dat hij lichamelijk was achteruitgegaan doch geestelijk was gestegen. Het eerste teken van het contact met de familie had hij na de geboorte van Monica Thier, 7 augustus 42, ontvangen daar moeder de gelukkige gedachte had gehad een annonce naar de gevangenis te sturen. Toen hij dit zei was hij aangedaan en huilde even. Hij had veel voor Riet gebeden.

Zijn kerkboekje, de Navolging van Christus, was door een wachtmeester afgenomen.

De eerste 14 dagen waren het ergst voor hem geweest, daarna had hij het boek over staatsrecht van Prof. v.d. Pol gehad en dit doorgewerkt.

De andere boeken, welke ik bij de Politie voor hem had afgegeven, had hij niet ontvangen. Evenmin een van de 7 brieven van ons.

Aan de hand van een lijstje besproken we wat we hem hadden te zeggen omtrent groeten van vrienden, verlofingsannonces, schrijven van Prof. Vrij over zijn examen, de bevalling van Riet, over wat hij verder aan boeken, kleren, en, nog nodig had, enz.

Hij zei dat hij alle verjaardagen in gedachten meevierde. We mochten zijn toestand niet te licht tellen, veel zou afhangen van de oorlogstemming. Hij zal er wel op rekenen niet uit de gevangenis te komen voor het einde van de oorlog.

Rustig namen we na beëindiging van het bezoek van 20 min. met een stevige zoen afscheid van onze jongen en verlieten, nadat hij naar zijn cel was teruggekeerd, de gevangenis.

We waren beiden diep onder den indruk van dit eerste onderhoud met onzer zo geliefde zoon in de gevangenis. Moge God hem verder bijstaan en kracht geven om alles te doorstaan.

Hij vertelde nog dat hij eens naar de verhoorplaats per auto werd vervoerd in gezelschap van een pastoor. Zijn vervoer berustte op een vergissing, maar God had het zo bestemd dat hij naast de pastoor kwam te zitten, die hem in de auto de Generale H. Absolutie kon toedienen.

Frits vroeg om te vragen of hij een Nederlandse geestelijke kon krijgen om eens te kunnen biechten. Hij wilde dan pater de Vreeze, Lout Sanders of anders Kapelaan v. Vliet hebben. We hebben hem nog een potje jam, een stukje kaas en 2 harde eieren mogen geven. Hij was er in gelukkig mede, doch vroeg vooral om vet.

Houvast voor grootvader en grootmoeder om het eerste bezoek Frits niet door emotie te laten afleiden voor de concrete behoefte, vragen enz. van Frits.

Groeten Moeder, zuster, familie, Stef, vrienden, Paul, Gerard, Delia, Rhijn, Ranghita, Margerita, Ita, de la Bijde, Lagerwey (?), Vader, Gerard, enz.

Kleren en schoenen andere kleren, winter, welke? (Bruine laarzen met potlood bijgeschreven)

Examen daar op elk hem passend tijdstip na 21 september kan herhalen, geen sprake overschrijding termijn en verlenging uitstel. Leidsche tentamens geldig blijven

Kinderen Riet Anton, Monica, Frederik, fröbelschool, zwemmen

Verjaardag Grootmoeder en tante Bet

Vacantie Han en Bep, Helmond - zeilen

Examen Paul geslaagd, baan. Willy gezakt

Verloofd Kaars Sypesteijn- Kopsteyn (?), Hins Rijkeveld, Vogelaar – v. Wissing (?) etc.

Boeken Marinus, Chequerecht – Scheltema Douwes boek Polak Kranenburg Deel I en II
Procesrecht Handelsrecht Gemeentewet 2 Dictaten

31 Aug. 42 Bij de heer Laar, zijn Sachbearbeiter van de Duitse politie geweest.

Hem bedankt voor bezoek.

We mogen Frits nu om de 3 weken bezoeken. Hij zou boek van Prof Pol terughalen (heeft Frits geleend van een vriend), hem de boeken geven die hij nu vraagt o.a. Procesrecht van Star Busmann en de gewenste dictaten, welke ik kon afgeven. Zijn kerkboekje zou hij ook zien terug te doen geven. Kleren voor de winter kon ik hun brengen. Een Nederlandse Priester kon thans nog niet worden toegelaten, wel later.

*Kladblaadje:

Een pakje dat we uit Capelle naar Frits hebben gestuurd op 4 sept.42 met onderstaande briefje van grootmoeder, is onverrichter zaken terug gekomen.

Aan der Leiter des Deutsches Polizei Gefängnis, v. Alkemadelaan 850, Scheveningen

An meinem 94 zigsten Geburtstag misse ich meinen Enkel Frits van der Schrieck sehr und ich hoffe dass Sie die Freundlichkeit haben werden in diesem tusnahmefall (?) ein Paket für ihm anzunehmen.

Ich danke Ihnen voraus sehr und zeichnen

Hochachtingsvolle

7 Sept. Na bezoek Frits komen we meer en meer tot overtuiging dat Frits geestelijk nog zeer sterk staat en hij de kracht heeft zijn ontstellende beproeving te dragen. Dank mijn jongen; ook wij zijn daarom gesterkt en danken met jou God dat Hij je de genade geeft.

10 Sept. Laar bezocht op Binnenhof. Onze hoop om na drie weken weer te mogen bezoeken helaas niet vervuld. Nu is toegezegd op mijn jaardag, 8 oktober. Zijn winterkleren gebracht. Bruin colbertpak, loden overjas, sporthemd, schoenen en een pakje scheepsbeschuit. Laar heeft studieboeken opgespoord en mij boek Prof Pol mee terug gegeven (was geleend van Douwes)

*briefkaart 13 – 9 -42

Het zij mij vergund U een verzoek over te brengen van mijn zoon, F,N,F, van der Schriek, die begin Mei 1942 zijn doctoraal examen rechten bij U aflegde, doch toen niet mocht slagen en die sedert 7 Juni j.l. in de gevangenis van de Duitse Politie te Scheveningen is ingesloten.

Frits had bij het 1e bezoek van grootvader gevraagd of hij wilde informeren of zijn Leidse tentamens nog geldig bleven. Aangezien hij 21 September a.s. weer opnieuw op moest voor zijn doctoraal.

*15 sept.1942

Brief en envelop Rijksuniversiteit Groningen

Briefje reactie van Groningen dat Frits gerust kan zijn over de tentamens: deze blijven gelden en ten alle tijden zijn doctoraal kon herkansen.

16 Sept. Koffer met zomerbroekje teruggehaald Binnenhof. Volgens Laar heeft Frits 't aan zijn ingewanden gehad. Nog 2 pakjes scheepsbeschuit door Hannie op 18 sept. afgegeven.

9 Okt. Frits voor de 2^e maal mogen bezoeken. Mij was beloofd dat ik 8 okt. zou worden toegelaten op mijn verjaardag. Op 8 okt. was Laar met verlof en kon men mij alleen voor 9 okt. (vrijdag) bezoek toestaan. We werden in een kamertje gelaten en even later kwam Frits met zijn bewaker. Hij zag er niet slechter uit dan bij ons 1^e bezoek, hoewel hij darmothan had gehad en verkouden was geweest; wel erg bleek was hij, sprak met bevende stem. Had allerlei vragen omtrent warm ondergoed dat hij wilde hebben, daar het zo koud was in de cel, omtrent studieboeken, enz. zodat wij alle punten, welke wij hadden te bespreken niet eens aan de orde konden komen. Officieel kon 't bezoek maar 10 min. duren, doch de bewaker die zeer geschikt was, liet ons ruim 20 min. samen spreken. Het pakje met boter, kaas wat vet en paling, sanovite, vitema een cake van Delia Vreede, een pot honig, wat suikerklontjes en een paar peren, konden we afgegeven.

Frits was er zeer gelukkig mee, vond hij grotere feestdag had dan wij. Bij het afscheid snikte onze jongen en wilde hij ons vergiffenis vragen voor het verdriet dat hij ons had aangedaan, maar hij zei: "ik heb mijn plicht gedaan." Wij hebben hem gerustgesteld, gezegd dat we trots op hem zijn en er dus geen sprake was van vergiffenis. Dat vond hij best, dan kon hij wat hem betreft 't niets schelen en was hij gerust. Verdriet hebben we omdat Frits zulk een ellendig lot heeft, nog steeds eenzaam is opgesloten en niet wordt gelucht. Moeder en ik zijn gelukkig ons kind toch weer even gezien te hebben. We zullen maar het beste hopen. God bescherm hem; we hebben dat op 8 okt. voor hem afgesmeekt in een H. Mis, welke werd gelezen in de kerk aan de Stadhouderslaan. Hij zei dat hij de "voetgebeden" van de H. Mis zo mooi vond. De psalm van een banneling. Ik heb nooit nog aangevoeld als nu hoe diep de betekenis van die psalm is. Ik zei hem dat M. v.d. Weck had geschreven dat de woorden van Guido Gezelle "Het leven is een krijgsbanier" voor hem (Frits) levende werkelijkheid was geworden. Frits zei daarop dat hij ook zo mooi vond het gedicht "Ik ben een blomme" van Gezelle (Ego Flos). Toen Frits verzoek om prof v.d. Pol te doen weten dat hij in zijn cel zoveel had kunnen studeren uit diens boek over Nederlands Staatsrecht en dat hij er hem dankbaar voor was. Hierop 25 okt. 42 van Prof. V.d. Pol een zeer waardierend schrijven voor Frits ontvangen.

*kaartje met gedicht van de krijgsbanier

Het leven is een krijgsbanier
 Door goed' en kwade dagen
 Gescheurd gevlekt, ontvallen schier,
 Kloekmoedig voorwaarts dragen!

Men tuimelt wel en wonden krijgt
 Men dikwijls dicht en diepe;
 't en vlucht geen weerbaar man, die strijdt
 Of hem de dood beliep!
 Het leven is: geen vreed' alhier
 Geen wapenstilstaand vragen.
 Het leven is: de krijgsbanier
 Tot in Gods handen dragen.

*Kladblaadje

Boeken door Frits gevraagd op 9 okt. 42
 Handelsrecht van Polak vragen aan Dupuis, v. Aerssenlaan 25, Rotterdam
 Faillissementrecht van Polak
 Wisselrecht van Polak (heeft hij voor van de week)

Het nieuwe Zeerecht van Cleveringa (ook van Dupuis)
(6) 5 groene schriften betreffende handelsrecht
2 eigen dictaatschriften van handelsrecht

*19 Okt. 42
Kladblaadje afgegeven op Binnenhof aan Fräulein Geigenseber voor Frits
1 Camisole
1 unterhoze mit socken
1 wollen umschlag
1 pyama
2 waschlappen
1 tube zahn pasta
1 pakätten Schiffszwieback

*25 oktober 1942
Brief met envelop
Frits zulk een bijzonder sympathieke indruk op ..... had gemaakt (Prof Groningen handtekening kan ik niet ontcijferen) meldt dat hij Frits voor zijn doctoraal alleen nog over het historische gedeelte van het Amerikaanse Staatsrecht wilde examineren. Andere gedeelte kende hij voldoende.

- 26 Okt. *Aan Laar 6 dictaat cahiers Handelsrecht + pakje vet afgegeven.
Hij heeft mij toegezegd te berichten als vooronderzoek is beëindigd, voor welk gerecht de zaak behandeld zal worden, wie of aangewezen verdediger zal zijn. Frits valt onder de categorie "bijlopers". Nederlandse advocaat wordt niet tot krijgsraad ter verdediging toegelaten.
Duitse advocaat misschien wel (naast toegewezen verdediger). Die krijgt misschien niet alle stukken ter inzage.*
- 3 Nov.42 *Met Bep vandaag Frits bezocht. Op grond van Bep haar meerderjarigheidheidsverjaardag op 2 nov. was een bezoek toegestaan. (helaas konden maar 2 bezoekers worden toegelaten. Moeder nu niet mee geweest)
Dit bezoek zal hem zeker evenveel goed hebben gedaan als ons. Frits was nu zeer kalm, niet meer zo geroerd als bij ons beide eerste bezoeken.
Bezoeken nu alleen op Dinsdag of Vrijdagmiddag mogelijk.
Nog een viertal andere gevangenen kregen bezoek, alleen in één bezoekkamertje, zodat we samen goed konden praten over alles wat we te verhandelen hadden.
Hij zag bleek; niet veel meer vermagerd dan bij ons bezoek op 9 oktober, keek flink en opgewekt.*

Vertelde dat hij sinds september 19 dagen koude kost te eten kreeg (dus water en brood) omdat hij met een andere gevangenen had gesproken. Een gangloper, ook gevangene, had hem dit koopje bezorgd.

Het pakje dat we meebrachten was dus welkom, want de straf liep tot 8 nov.

Inhoud pakje:

3 1/2 ons mergvet	1 pak Vitema
½ pond boter	1 pak Sanovite
Cake	5 scheepsbeschuiten
Koek (van Labeie)	5 repen chocolade
2 eieren (van tante Lou)	flink stuk kaas
6 gerookte palingen van v. Enkhuizen	6 appelen (Cox d' Orange)

De warme kleren, die 19 nov. waren afgegeven, had hij ontvangen. Hij was verbaasd dat die zo gauw waren gekomen (en moeder nog mouwen in camisole worden gebreid. 't Was goed want er werd nog niet gestookt.

Pakje vet dat ik 26 nov. aan Laar voor hem had gegeven had hij nog niet ontvangen.

Inhoud brief Prof. v.d. Pol aan hem medegedeeld en foto van hem (genomen een week vóór arrestatie) in zijn boot laten zien.

De vraag is of het deze foto was, achterkant staat: sept. 41. Zat wel in het schriftje.

Groeten overgebracht van familie en vrienden die daarom nog eens extra hadden gevraagd o.a. Paul- Gerard - Delia - Jaap Vriens, Ben Berger, Scherpenhuyzen (terug uit Stanislau - Brero - Max - Fortgens - Victor.

Gesproken over zijn zaak. Hij wist dat hij als "bijloper" wordt aangemerkt. Medegedeeld wat Laar mij 26 okt. heeft gezegd.

Frits vraagt eens naar Meester Schim v.d. Loeff te gaan (Visser heb ik bedankt als advocaat).

In 't kort mij medegedeeld wat in hoofdzaak wordt ten laste gelegd.

Boek van v. Klug "Het Katholiek Geloof" dat ik ten geschenken aan de gevangenis had doen toekomen, had Frits ter lening ontvangen, doch dit was hem bij zijn straf afgenomen. Het schaakspelletje had hij niet gekregen. Nu heb ik verzocht hem dit boek weer uit te reiken. Hem medegedeeld dat we moeten evalueren; geen tijd gehad hier dieper met hem op in te gaan. Enige adressen van Frits gekregen. Heb direct daarheen geschreven. Moeder, die bij de Wit op onze terugkeer zat te wachten, direct verlag kunnen geven van dit prettige bezoek. We zijn zeer voldaan nu we zeker weten Frits zich ferm houdt en hij weet dat wij hem in alles steunen en geen verdriet hebben, doch trots op hem zijn.

*Haag 3 november 1942

Brief grootvader aan Heer Bos op verzoek van Frits om aan vet te komen (in Noordeloos) Achterkant brief schrijft de heer Bos dat zijn zoon hetzelfde lot ondergaat als Frits en zit ook op de Alkemadelaan gevangen. Hij kan grootvader verder niet helpen.

*Twee kladblaadjes datum 3 nov.42

1° kladblaadje

Groeten van Grootmoeder – Tante Bet- Vos en verder Capele – Riet en Piet – Delia – Paul en Gerard – Ben (donderdag examen) – Scherpenhuyzers (terug) – Brero – Vriens (Jaap)- Victor – M. Fortgens

Kleren

Camisole lange mouwen

Onderbroek met sokken (2p sokken 1° koffertje)

Rode sjaal

Pyjama

1 Waslapje

Tandpasta en scheepsbeschuit

Pakje vet 26 okt. Laar met 6 cahiers Handelsrecht.

Slapen. Gymnastiek

Brief Prof. Pol

Foto boot

Verdediging. Visser niet

L. mij bericht als vooronderzoek afgelopen. Feldgericht en toegewezen verdediger, wiens ook rapport Baan kon geven. Bijloper.

Boek van Klug en schaakspel (afgenomen met potlood geschreven)

Boeken. Brief Felix 2 eigen dictaten niet gevonden, zijn er al (blauwdruk)

Examen goederen Vrouwensteeg boekenkastje (?)

Niet 8 okt. kwamen

Club – Dies in December

Radio 275

De Vreeze

Achterkantkladblaadje nog enkele namen waaronder Schim v.d. Loeff

Tweede kladblaadje

Delia Philips westelletje te leen. Groeten tante Cor

Prof. v.d. Pol schrijven dat hij met moreel genoeg in zijn boek heeft gestudeerd.

Domeine goederen van zolder Vrouwesteeg halen

Geen vernis Frits voor boot bestemmen

Veel sterkte in geloof. Was blij met "Navolging Christus". Sterkte in gebed, vond voetgebeden H. Mis zo mooi.

Ego Flos. 'Ik ben een blomme'(G. Gezelle)

Gevraagd of Kees Jansen en Dupuis al .... zijn (in potlood: nog niet)

Of Mioch(?) goed voor bijenkorven zorgt.

Met St. Nicolaas borstplaat

Club Dies Fles Champagne Paul

Achterkant nog wat namen

- 4 Nov. *Bij Schim v/d Loeff geweest en ben zeer voldaan over dit bezoek. Veel lof voor Frits karakter. Zal mij helpen als ik advies nodig heb. Alles met hem zeer zakelijk en vlot kunnen bespreken. Ben blij nu los te zijn van Mr. Visser Bij Laar geweest om te vragen "einzelfhaft" kan worden opgeheven en mede te delen Frits 19 dagen geen warm eten kreeg sinds september. Laar zou onmiddellijk naar gevangenis gaan om te onderzoeken. Het pakje vet had hij nog niet gegeven, doch zou 't nu meenemen. "Einzelfhaft" had hij voorgesteld op te heffen doch nog zonder resultaat.*
- 5 Nov *Hannie heeft Laar opgebeld om resultaat onderzoek te vernemen en deelde hij mede dat het in orde was gekomen. Ik hoop 't warme maal hem dus weer wordt toegestaan. Hannie was van Laar vorige dag op straat in uniform tegengekomen. Hij groette doch zij had hem niet herkend. Zij maakte nu haar excuses en lachte hij vriendelijk.*
- 6 Nov. *Met Piet Baan besproken om een rapport op te maken over Frits' karakter in verband met zijn "vriendschapshandelingen".*

*Oudemirdum 8 nov. 1942

Havinga- de Jong brief geschreven naar grootvader. Schrijft dat grootvader van mening is dat haar jongens ontslagen zijn en reageert erop met "ze zijn ergens anders" overgebracht. De door u bedoelde ontmoeting kan dus niet plaatsvinden.

- 23 Nov. *Moeder belde Laar op om te vernemen wanneer wij volgend bezoek konden brengen. Hij deelde mede dat alle bezoek enz. uit was omdat er dingen achter zijn rug om waren gebeurd. We zouden daar wel meer van weten. Ik hoefde niet te komen, daar hij mij niet meer wenste te ontvangen. Het spijt ons zeer dat Laar, die zeer voorkomend voor ons was, heeft gemeend dat we door hem geen contact meer met Frits mogen hebben.*

25 nov.

Om 8 uur werden we opgebeld door Duitse Politie van 't Binnenhof dat ik om 9 uur moest komen in verband met verhoor van Frits en een "anstandige" hoeveelheid brood moest meebrengen. Ik kreeg het bericht door toen ik $\pm 8 \frac{1}{2}$ bij Dr. Blom was. We begrepen er niet veel van, verdiepten ons in allerlei gissingen, meenden zelfs op erger gebeurtenis met mij te moeten rekenen.

Moeder bracht mij naar het Binnenhof, zij hield zich ferm hoewel we niet wisten of we elkander nog zouden weerzien. Toen ik me op Kamer 2 meldde zat daar Frits met zijn sachtbewerker, de heer Rahms. Het bleek me dat Frits daar de gehele dag zou moeten doorbrengen en dus het nodige eten door onze tussenkomst moest hebben.

Ik gaf hem het meegebrachte (pak Sanovite en Vitema, wat roggebrood, pakje vet en boter, 2 appelen)

Heb nog even met hem kunnen spreken, Rahms was daarbij zeer geschikt

Daar ze gaarne wat rookartikelen hadden ben ik thuis een paar pakjes sigaretten gaan halen na Steffie te hebben opgebeld wat de kwestie was, met verzoek dit direct aan moeder bij thuiskomst mede te delen en na even verslag te hebben gebracht aan Hannie op haar bureau.

Ik had tevens gevraagd of moeder Frits nog even mocht zien en mocht zij om 4 uur komen

Moeder is met Hannie van 4 tot $4 \frac{1}{2}$ bij hem geweest en heeft ernstig met hem kunnen spreken. Gaf hem een pak brood. Hij vroeg nog te informeren of een volmaakte acte van berouw voldoende was nu hij geen geestelijke hulp kon krijgen, zijn fietstassen bij Vrolijk te halen; zijn schrijfmachine van mevr. Hins terug te vragen; een bewijs te vragen aan Dr. Luyt dat hij geen zwaar werk kan verrichten, e.d.

's Avonds waren we zeer verheugd dat we zo plots weer eens met onze beste jongen hadden kunnen spreken. Hij was wel erg bleek, maar keek goed uit zijn ogen en maakte de indruk dat hij zijn lot flink ondergaat.

We hadden er spijt van dat we voor geen warme maaltijd hadden gezorgd, o.a. rijst omdat Frits het weer aan zijn ingewanden had gehad.

(Frits zei dat deze dag een van de mooiste dagen van zijn leven was geweest. Wat kan een mens het leven waarderen als hij zo alles moet missen en even de vreugde van het wederzien van dierbaren heeft genoten.

Om 9 uur ging de telefoon en was ik stom verbaasd Frits' stem te horen om te vragen of we de volgende dag weer voor het nodige voedsel wilden zorgen, om 9 uur 's morgens moest 't zijn; alsmede een pakket om mede te nemen naar de gevangenis. Ik beloofde hem dat moeder er zou zijn. (ik moest naar Capelle), stelde voor om voor een rijstmaal te zorgen, wat hij best vond.

Op mijn vraag zei hij dat hij moe was van het lange verhoor en nu ging slapen, terug naar zijn cel.

Allemaal wensten we hem goeden moed; hij wilde Steffie even goeden dag zeggen, doch die was er helaas niet.

Onmiddellijk zijn we begonnen alles voor te bereiden om hem zo goed mogelijk te voorzien.

- 26 Nov. *Moeder was er prompt 9 uur. Ze had 6 ons rijst met kerry en vlees gemaakt en in 2 grote kartonnen, waarin stroop was geweest, gedaan; bovendien een stapel boterhammen een fles met warme chocolade melk.*
In 't pakje een Alkmaarse kaas, 1 ½ blikje sardines in papier, leverpastei (cadeau G. Coutighno), pak Vitema, pot honing, 4 repen chocolade, 5 scheepsbeschuiten, klontjes suiker, stukjes taai taai. Heerlijk onze jongen eens even te goed te kunnen doen. Ook Hannie, die Frits al die tijd nog niet had gezien was blij met dit bezoek en vond dat Frits zijn uiterlijk haar was meegevallen. Alles te samen een paar gelukkige dagen voor Frits en ons. Moge God geve dat we ons kind weer eenmaal in ons midden terug zien. Noch Frits, noch wij mogen er op rekenen dat wij weer verenigd worden zolang de oorlog duurt. Moge de vrede hier binnen korte tijd ook ons uitkomst brengen.

*Den Haag 30/11 1942

Brief C. van. Luyt (Chirurg),

De Heer F.N.F. van der Schrieck heeft een nier die niet functioneert. De andere vertoont ook afwijkingen in het bekken. Derhalve is zwaar lichamelijke arbeid voor hem niet toegestaan.

- 4 Dec. *Pakje voor St. Nicolaas afgegeven aan Binnenhof bevattende: 2 borstplaten, 1 dik pak chocolade, 1 dun pak chocolade, een cake, 2 taai-taai poppen, 1 pakje boter, sardines.*
- 17 Dec. *Overgebracht naar Haaren (N.Br.)*
- 22 Dec. *Kerstpakje naar Haaren gezonden bevattende: 1 brood, vet, 2 pakjes taai-taai, een pond klontjes suiker, pot jam en 2 repen chocolade.*

31 Dec. *Bij Feldgericht, Singel 548 te Amsterdam geweest. Moet verzoek om bezoek aan Frits te brengen schriftelijk indienen.*

1943

We gaan het nieuwe jaar ondanks alle zorgen vol vertrouwen tegemoet. We zijn gelukkig dat Frits te Haaren, waar het nog 't beste is van alle oorden waar onze gevangenen moeten verblijven, is gekomen. Legering en verpleging moeten daar goed zijn en hij zal nu zijn dagen ook niet meer in eenzaamheid behoeven door te brengen. Moedige jongen, ik ben zeker dat ook jij met vertrouwen 1943 intreedt en dat je onder alle beproevingen sterk zult blijven. Moge God ons in 1943 herenigen en de Vrede geven. Men zegt dat het zijn te Haaren ook met 't oog op het proces als een gunstig voorteken kan worden beschouwd.

1 Jan. *Verzoek om bezoek aan Feldgericht te Amsterdam gezonden.*

*1 jan. 43

Kladblaadje van grootvader gericht aan het Feldgericht met het verzoek F.N.F. van der Schrieck te mogen bezoeken met zijn vrouw te Haaren

*Vrijdag 1 januari 1943

Mededelingen van de Parochiekerk St. Bonifacius
Woensdag 6 jan. Tot zekere intentie (v.d. Schr.)

*11 jan inhoud: (staat geen jaartal, maar ik neem aan dat het 1943 was).

Kaas, vet, ham
brood, borstplaat
sigaretten van Steffie
Sanovite
Nutrogen
Melk
scheepskaak

28 Jan. *Brief van Frits ontvangen, doch laatst gezonden pakje "geweigerd" door Commandant Te Haaren. Er schijnt door sommige misbruik te zijn gemaakt van het mogen zenden van pakjes door briefjes daarin te smokkelen. Helaas ontvangt Frits de zo nodige en welkome inhoud van onze pakketten. We zullen hopen dat nu toch nog een en ander met de was mogen afgeven.*

Brief getuigt van lichamelijk betere conditie, geestelijk steeds hoger peil en hervonden gevoel van humor. We zijn erg gelukkig met dit bericht. We leven nu maar vol vertrouwen van de ene dag in de anderen zonder te veel te piekeren over de toekomst, welke in vele opzichten echter hoopvoller kon stemmen. God zegenen ons kind en geven hem verder de kracht die hij behoeft.

30 Jan. Moeder bij Rahms geweest doch niets kunnen bereiken ook geen briefje dat hij mag roken.

6 Febr. Van Dr. John van Feldgericht te Amsterdam een "Besuchschein" gekregen.

9 Febr. dinsdag

Moeder en ik Frits bezocht. Om 2 uur te Haaren. Frits kwam niet in bezoekszaal; werden naar een kamer op 2^e verdieping gebracht waar Frits op houten tafel lag. Doodziek van de ziekenzaal daar gebracht met veel pijn zodat hij niet kon zitten of staan. Hij zei abces te hebben onder zijn nier en geopereerd zou worden als plaats kwam in Lazaret. Hij keek nog goed uit zijn ogen, geen trek in eten, dronk alleen wat van melk die we bij ons hadden. Flink pak mogen afgeven met vet, sanovite, roggebrood, versnaperingen, fruit. Maakten ons ongerust dat niet tijdig zou worden ingegrepen.

10 en 12 Febr.

Te Haaren geweest. Commandant gesproken en gevraagd om onderzoek door D. arts. Vrijdag was nog niets geschied en toen D. arts zelf gesproken, daarna nog Lager Commandant 13 febr. telefoonbericht Frits uit den Bosch. Frits vrijdagmiddag nog per auto met 4 soldaten was weggebracht naar den Bosch voor onderzoek en daarna was terugvervoerd naar Haaren; hij kon weer wat lopen. Hopen nu dat toestand zich sedert Dinsdag ten goeden heeft gekeerd en operatie niet nodig is.

23-2-1943 Brief Frits. Schrijft: De 12^e ben ik voor een vluchtig medisch onderzoek in 't Kriegslazaret in den Bosch geweest. Naar aanleiding daarvan moet ik van af de 14^e gedurende 10 dagen een koortsgrafiekje bijhouden. En dan..... zullen we wel verder zien. Het gemiddelde ligt de laatste dagen achteraan in de 37°. Naar omstandigheden redelijk wel.

Wij zijn hierop niet gerust en zal ik pogingen voortreffen om operatief ingrijpen te verkrijgen. Ook Dr. Luyt hier geraadpleegd na conferentie met vriend van Piet in den Bosch.

4 Maart 1943

Bij Kriegsgerichtrat Klump van het Feldgericht Luftgan Holland te Amsterdam geweest. Deze zal onderzoek betreffende operatie instellen. Ik kan Maandag daarop en andere vragen o.a. over bezoek, komen halen

8 - 3 - 43 *Weer bij Klump geweest. Besuchschein ontvangen, ook hij had nog geen onderzoek te Haaren ingesteld voor operatie. Zou week (13 Mrt. gaan) en mij berichten. Ik zal nog officieel verzoek van operatie naar Feldgericht zenden, waarop ik officieel antwoord zal krijgen (13 Mrt verzoek persoonlijk Feldgericht. Singel 548 A'dam afgegeven)*

11 - 3 - 43 *Frits met moeder bezocht. 10 uur in den Bosch (trein overvol)..... (door tussenkomst Rits, beide dochters Marianne en Trees aan station). Even Gasthuis en bij Rits aan en per auto dan naar Haaren. Om 10.45 te Haaren. In de wacht gezeten tot 12.15 uur gewacht. Toen kwam dokter Steijns zeggen Frits beneden was en Commandant zou vragen of we mochten spreken. We hadden officieel 30 min. gekregen. Frits zat op gewone stoel, was per lift door dokter zelf gebracht, had nog hoge koorts, kon nu zitten, hoewel veel pijn. Onderhoud moest in Duitse taal geschieden, D. Wachtmeester was met ons; zei dat hij ook maar aan tafel bij ons moest komen zitten. Frits een sigaartje gegeven. Hij zag er in zijn gezicht niet slecht uit, dikkere wangen, goed geschoren (geen puistjes). Maakte indruk zeer moede te zijn, van transport naar beneden en verzwakt door koorts (8 à 10 weken) en pijn. Flink pak eten, enz, afgegeven (voedzaam, vet, boter, versnaperingen, enz.). Was heel kalm. Heb hem medegedeeld proces volgens Klump spoedig zal beginnen; dat door ons is gedaan wat mogelijk is om operatie te verkrijgen (We hopen dat hij in staat zal zijn om Proces te volgen en dan nog krachten over zal hebben om operatie te ondergaan. Zijn groot Godsvertrouwen, doet hem zijn lot volkomen in Zijn gezegende handen en wij doen dat met Frits).*

Verzoekt ons de groeten aan alle vrienden enz., over te brengen. Hij gedenkt iedereen, denkt aan alles. Een half uur bezoek is niet lang, maar in het ½ uur kan je toch heel wat beter contact met je kind krijgen dan in onze bezoeken van 15 minuten, die moeten eindigen als je juist even het contact hebt opgenomen en net op elkaar bent ingesteld. Want er is veel te bespreken en de bezoeken zijn zo zeldzaam en dan is 15 min: een tergende korte termijn, men laat je even proeven van elkaars wederziens en breekt het dan onbarmhartig af. Ook al een.....

Maar Frits begrijpt snel, is dankbaar voor alles en leeft daarop verder in zijn cel met zijn lotgenoten en met Zijn God, die hem de kracht geeft tot het dragen van zoveel en zo grote beproevingen.

18 - 3 - 43 *Hem wat uitvoeriger dan anders geschreven. Ook naar voren gebracht wat ik in jaren 1921 - 1924 voor Duitsers deed in Limburg, toen Duitsland nog sterk hongerde. Mag daarvan gebruik maken als hij meent dit hem iets kan helpen. Wij zijn niet anti - Duits wel anti Nazi - systeem.*

Wachten nu op zijn brief, die hij 15 maart heeft mogen schrijven. Ga dinsdag 23 maart weer wasgoed brengen. Morgen 22 maart en verder om 14 dagen H. Mis om 8 uur voor Frits, op te dragen door Pater de Vreeze (in kerk Da Costastraat - Elandstraat en op de andere maandagen in Parochie Bonifatiuskerk te Rijswijk (ook 8 uur). Voorlopig gedurende drie maanden. Proces is vermoedelijk 16 maart aangevangen. Er komen dus zeer moeilijke dagen voor onze zoon.

25 - 3 - 43 *Telefoontje Utrecht Frits ter observatie.
's Avonds alles goed.*

30 - 3 - 43 *Hannie op bezoek geweest bij Frits. Ik zover niet kunnen komen. Zuster Armithea en verpleegsters v. Heyninga en v. Wely gesproken. Hannie besuchschein voor ons gekregen. Toen verpleegster hem vroeg wat hij wilde hebben vroeg Frits om bloemen, die hij dus zeer heeft gemist gedurende 10 maanden*

*1 april 1943

Twee briefjes van de Kriegsgerichtsrat over het feit dat Frits in het ziekenhuis ligt en "das Verfahren" gegen ihn ist abgetrennt worden.

Andere briefje toestemming voor grootvader en grootmoeder om Frits te bezoeken.

Een kladje (waarschijnlijk grootvader in klad briefje gemaakt aan de Kriegsgerichtsrat.

- 2 April *Geopereerd in het Reserve Kriegslazaret in den Bosch door Duits Militair Chirurg Mehrem.*
- 6 April *Moeder, Vader en Hannie Frits bezocht. Nog pijn en 38°. Koorts doch genezingsproces schijnt normaal te verlopen. Goede nier is direct goed gaan functioneren. Hebben eens rustig van zijn bijzijn genoten. Hij is heel rustig en zeer tevreden; heeft uitstekende verzorging, goede kamer (vroegere 1° klas) en deelt deze met medegevangene H. Vroom uit Bussum, Kerkstraat 7, die al enige maanden in lazaret ligt en nog steeds niets van huis hoort. Van Kriegsgerichtsrat Klump uit Amsterdam bericht ontvangen wij 2 x p.w. een ½ uur mogen bezoeken.*
- 9 April *Op bezoek; iets matter dan bij 1° bezoek, heeft nog geen eetlust. Vindt dat hij half duister in het licht is gekomen. Kan dagelijks kracht vinden in H. Communie, Een trommeltje eigen gebakken koekjes gegeven voor moeders a.s. verjaardag (59°) op zondag 11 april.*
- 13 April *Al beter aangetroffen, hoewel nog weinig eetlust.*
- 16 April *Een kamer vol bloemen en een opgewekte geest. Alle zorgen aan kant gezet om Frits verjaardag met hem te vieren. Geruime tijd bij hem geweest. Borrel met dokter s, taart met verpleegsters, enz., genoten. Men zou wensen Frits nog lang in de voor hem nu zo prettige omgeving, met mensen - ook de Duitsers - die hem zeer genoeg zijn, kan blijven.*
- 20 April *Frederik mee op bezoek. Hij was niet op dreef, zeker te moe van de reis. Frits weer eetlust; een hele eend gegeten (Führer 20 april jarig en dus getrakteerd in het ziekenhuis)*

*20 april (geen jaartal)
 Kladblaadje
 Bezoek 20 april
 Achterbinnenband motor
 André van Dam (kennis Dupuis) groeten
 Halder Lokners (?) "Solka Wolka" en "Vrije mannen"
 v. Melle (?) Dei: Breskens
 Januari appel gegeven
 Mevr. V .d. Honeck (?) – Vintges
 Fr. Van Pauila

- 2 Meí *Zondag Riet en Bep op bezoek*
- 4 Meí *Ook Hannie met Anton mee op bezoek. Anton vond de reis prachtig, was niets verlegen.*

- 5 Meí *Paul geweest. Vroom overleden.
Frits 6 mei nog zeer onder indruk overlíjden Vroom. Max Wessel werd bij Frits op kamer gebracht toen wij vertrokken. Lijkt aardige jongen, zag er slecht uit.
Frits is al eens een paar maal op geweest. Zou nu in bad gaan. Is ook al 2 zondagen met bed in kapel geweest om H. Mis bij te wonen.
Gaaf er steeds beter uitzien. Sporen van doorstane ellende verdwíjnen meer en meer uit zín wezen.*
- 6 Meí *Dreigende staking in verband oproep Krijgsgevangenen.
Daarom niet op 7 mei op bezoek.*
- 30 Juni *Week na week is voorbýjgegaan in Kriegslazaret maar veel vooruitgang was er niet, steeds pijn en wat koorts, zodat Frits is blijven liggen tot hij gisteren plotseling naar de gevangenis te Haaren terug moest.
Na de weken, waarin wij hem 2 x p.w. konden bezoeken en zo met hem hebben genoten van het vele goede in het ziekenhuis ondervonden, 's dit een grote tegenslag, vooral voor onzer jongen.
Van Klump vergunning bekomen Frits 2 x p. maand te bezoeken.
Hij is nu op de ziekenzaal opgenomen. 't Is echter de vraag of Dr. Steijns hem daar de verzorging kan verschaffen welke nodig is.*
- 6 juli *Frits bezocht in ziekenzaal Haaren. Frits viel ons mee. Mogelijk heeft Dr. Mehrem toch gelijk en wil hij Frits tot energie brengen nadat hij zó lang heeft gelegen. Flink fruit uit Westland meegenomen. Grote teleurstelling zal het Frits geven dat Klump, die ik na bezoek te Haaren om nieuwe "besuchschein" ging vragen, mij moest mededelen dat geen bezoek meer kon worden toegestaan. Er waren "hogere machten" dan hij, deelde hij mij mede. Het speet Dr. Klump zeer.
Daarna Dr. Mehrem nog gesproken die mij zeide, dat ik in het door mij in te dienen verzoek om Frits vrij te krijgen naar hem kon verwijzen.
Laat ons van alles meer 't beste hopen. Ik vrees dat we onzen jongen echter geruime tijd niet zullen zien.*

Brief van M. Lam uit Helmond. Schrijft over Haaren en dat processen zeer lang duren i.v.m. dat men meer te weten denkt te komen. Hij verwacht een spoedig einde aan de oorlog. Zou het op prijs stellen als groot vader hem kwam opzoeken op zijn vakantieadres.

*17/8 '43

Briefje van P.G.J. van der Schrieck (notaris Aardenburg) aan grootvader. Bedankt voor de goede wensen en vertelt over de producten die schaars zijn.

20 Augustus *Weer tegenslagen. Vernam hedenmorgen te den Bosch dat Dr. Steijns zou zijn gearresteerd en naar Amersfoort overgebracht. Voor de was te Haaren komende, bleek daar de stemming zeer slecht, gesnauw, kort aangebonden, zenuwachtigheid. Van de eetwarens, enz., die bij de was waren, werd zowat het meeste geweigerd. Naast het nodige fruit kreeg ik mijn bescheiden pakje (alles van juffr. Laquette er door. Erger was dat voortaan alleen met toestemming van de Commandant de was kon worden verwisseld. Direct om toestemming gevraagd.*

*14/9 – 43

Op een Postcheque- en girodienst blaadje schrijft grootvader in het klad naar D. Klumpp. Hij geeft aan dat bezoek Frits is afgewezen en hij verzoekt hem of hij voor zijn verjaardag 8 okt. een bezoek mag brengen aan Frits.

*heel klein briefje. (Ik neem aan van Frits)

“ZEER VERBAASD. DOOR MONTSLAGEN HAFFÄHIG. HOE HIJ DAN ATTEST KAN STEUNEN. NU IN ZIEKENZAAL OM DOOR MASSAGE SNEL TE LOPEN. NOG PIJN.”

30 September 43 *Moeder bij Wiegman op Binnenhof geweest om bezoek te vragen. Geen sprake van, alle draden doorgesneden. W. zeide: “U weet wel wat de laatste tijd in Nederland gebeurd. De Nederlanders zijn onverstandig, hen moet verstand worden bijgebracht. 't Spijt me voor U, ook U moet 't maar voelen, geen brieven, geen pakjes en U zult ook niet vernemen waar hij heengaat.” Bericht van Commandant Haaren dat we ingaande vrijdag 1 oktober om de zes weken weer kunnen afgeven en halen. Dat 's dus weer een verbetering. En we gaan door met brieven en pakjes.*

4 Okt:

v. Overveen op bezoek geweest bij moeder. Hij had nu 10 dagen verlof vóór hij in Krijgsgevangenvloer ging.

16 okt. v. Oostwouden met vrouw bij ons geweest en vernomen van de waardering voor Frits, die zelfs toen hij doodziek lag zijn lotgenoten wist op te beuren. Frits was nooit één moment in de put geweest. Een voorbeeld was hij voor allen, er was maar één Frits. Bewondering voor zijn geloofsovertuiging.

23 Okt. 43 Verzoekschrift ingediend aan de Befehlshaber van de Sicherheitspolizei en de S.D. van gelijke strekking als half Juli was gezonden aan het Feldgericht om Frits vrij te krijgen. Hoop op inwilliging hebben wij maar de kans is zeer klein.

*15/11 – 43

Op achterkant blaadje van de Vereeniging Arbeid Voor Onvolwaardigen, Nic. Maesstr. 52, A'DAM-Z verzoekt grootvader in het klad aan Herr Kommandant Haaren of hij Frits mag bezoeken samen met zijn vrouw. Frits die nog op de ziekenzaal ligt in Haaren.

30 Nov. Gistermorgen onverwachts een bericht van Commandant Haaren dat we Frits mogen bezoeken (een 3tal weken schriftelijk aangevraagd). Vorige week wees Wiegman een mondeling verzoek nog zonder meer af. Van 11 - 12 uur. bij hem geweest. Lag in ziekenzaal met nog een jonge man. Commandant bracht zelf ons bij hem. Frits opgewekt, zeer mager, nog last van galblaas, kan nog niet lopen. Schijn me niet ongerust over hem te behoeven te maken. Zou hij echter een reis naar Duitsland hebben kunnen doorstaan? Ik geloof 't niet. Het heeft 't menswaardig op de ziekenzaal. Kan de stampotten niet verdragen, zullen beschuit e.d. sturen.

7 Dec. Vernomen kans op inwilliging verzoek niet ongunstig is. Laat 't ons hopen.
3 dec: St: Nic: pakket met was afgegeven. Stemming in Haaren slecht, er schijnen mannen te zijn ontvlucht.

9 Dec. 1943 Vandaag een jaar geleden hebben we Frits zo ziek aangetroffen bij ons 1^e bezoek aan Haaren. Nog steeds geen beslissing op ons verzoek om zijn vrijheidsstelling. Iedere week nemen we opnieuw 't contact met Binnenhof daarover op en wachtten in spanning af

1944

*Januari 1944

Bedank kaartje voor de belangstelling bij het overlijden van Henk Vinkesteyn (21 november 1933 tot 11 oktober 1943) en bidprentje.

*Lager Haaren N. Br. 15 – 2 – '44

Brief met envelop van Frits met potlood geschreven vanuit Polizegefängnis Haaren, Haaren N.Br..

Lieve Allemaal, Zo verwend door jullie goede zorgen, dat ik liever de boer op ga, dan surrogaat te kotsen in een meubelmagazijn. Loop slecht en bekomt me niet goed. Ben nu paar dagen hoog te zonnen op de staken (?). Soms pijn midden v. borst, die de borstkas, dreigt in te drukken. Studieboeken kunnen me gestolen worden en nu ben ik in een bijna leesloze periode. Vader is somber in brief 13/2. Reken nog 1 jaar dan kan het altijd meevallen. Dromen zijn bedrog; daar heb ik geen last van. Heel hartelijke gelukwensen aan Riet, dat zal wel een gezellige deining zijn geweest. Antons P...t, die stuurde nog een ..... Wat je daarmee moet doen in deze tijd is me een raadsel. Mijn beste wensen aan de zilveren tortelduifjes in Aardenburg. Felicitaties achterstallig Kees Tav. En Bram v. Leiden; en H.P. van Dulken te Witmarssum met zijn benoeming. Dank Pinkie voor tabank waarop we juist zaten te springen en over 2 maanden kunnen we samen eens proberen uit wandelen te gaan. Dank T. Lou voor snippers – en pannekoekjes + appels, Steenstro voor brood (daar heeft Jaap zeker aan meegewerkt. Tante Ita voor appels, die ze in toekomst wel niet goed koel zal kunnen bewaren als ze Ortskolen (?) gaan stoken. Grootmoeder dank voor gehakt en pannekoekjes. En dat zit nog maar kalm te breien of het nog een jonge meid van 60 was. Dank voor uw kaart juffr.....Als Verheyens niet zich zo weert als in het begin dan belooft het veel voor de toekomst. Condoleer familie van mijn oud – buurman en – collega Scholsman te Arnhem en de familie van de Leidenaar Mr. H.A. Portheine, Dam 31, Middelburg. Felicitateer Mevr. Sizoo met Jaap, Grace (hoe heet ze verder en verjaardag van Teddy in maart. Bep Hij is goed. Laat waaien. Wie volgt? Als de kennis van Elsbeth in V. Vic Swane heet nou die kan nog veel mooiere smoesjes maken. Verandering van lucht doet leven in je jonge jaren en we zullen gener zelf houden (?). Als je me belooft niet om m'n donder te komme met die gevaarlijke cockerpiloten (?).Vraag aan kap. de Jong uit Dinteloord een intentie voor de zielelast van een vrolijk vrouwtje van ongeveer jouw leeftijd uit Freekiestadt(?). Doe je en help zelf ook een beetje mee te bidden. Hannie je zit zeker weer te racen. Al probeert Riet alles, ik denk niet dat Monica erg hard een dammetje zal worden tussen die twee bengels. Iedereen heb ik dat prachtverhaal van pleepapier voorgelezen: het was een bestseller. De schets van het wachtje kloppen is meesterlijk. Die karaktertrek van afschuiven bij "gasse" heeft Ton van niemand vreemd; daar weet zijn grootvader meer van. Is Oom Wim helemaal opgekalefaterd. Ha, die Steffie sjouw je nog wel met die postbode rond. Dank je wel voor je nieuwjaarswensen. Aan de olieballen proefde ik jouw hand. Of hebben Jo (?) en Griet er nog aan meegewerkt. Dank je moeder voor die heerlijke strüdel die op de lange reis zo goed was over gekomen. Laten we het beste hopen voor je broer. Ik kan me best begrijpen dat jij je beter thuis voelt in het Frankenslag. Zit die ouwe vriend Lolotte (?) nog achter je vodden. Oom Kees Ook als er geen spoedige vrede komt zult u zich moeten aanpassen maar u hebt natuurlijk afleiding genoeg door in de tuin te rommelen. Voor een beetje zaad en mest moet er zeker weken lang op pad. Appels komen altijd van pas. Doch dat U mijn tante oud noemt, dat behoef ik niet te nemen en dat neem ik ook niet.

Rietje Roest Van harte gefeliciteerd met Tommy's verjaardag, die naar ik me vaag weet te herinneren in deze maand valt. Het wordt al een hele boy. Als hij nu niet verwend wordt, met de hele dag een privé gouvernante achter zijn vodden dan weet ik het niet. Deze schrijver van Rendez-Vous is pedant niet vrij te pleiten van fantasie; bovendien moest ik niet te veel rondbazuinen dat wat daar bijna gewoon is, hier sensationeel lijkt, daar hij bang was het ding anders niet te kunnen verkopen. Verschillende deze foto's zijn bovendien bij het Haagse Schouw en in Wassenaar genomen maar daar praten we later nog eens over. Pim weet zijn punten heel link in te kleden naar ik denk, dat hij nog heel wat meer noten op zijn zang heeft. Jouw hotel wordt geleidelijk een soort psychologische instelling, doorgangshuis e.d. Nu kon je best een beetje missen; wanneer er bij elke les minstens 1 pond vanaf slinkt ben je een beklagenswaardig schimmetje geworden. Beste dank voor goede zorgen.

Mej. Hins Sterrewacht Leiden. Heel hartelijk gefeliciteerd met je verjaardag, die je zeker rustig gevierd hebt en viel er wat van te maken en ben je dat weekend naar huis geweest? Ik zou wat voor gegeven hebben als juffr. Else uit Potsdam i.p.v. in St. Quintin hier zat. Is Adriaan W. nog zo'n smeerpoots sinds hij verloofd is; en hoe gaat het je baas buurman van Kirsten. Het volgende jaar hoop ik bij je verjaardag te mogen zijn. Paul Ik heb alle reden om aan te nemen dat tante Cor zich geen ogenblik heeft ongerust hoeven maken. Gerards vader heeft dus weer een buitenkansje gehad of is zijn verlof nu periodiek geregeld. Heb je desondanks toch nog verlof genomen. Kan Jan of Pim niets wijzer worden van Donkie (?) Ernst Muller Dank ook mevrouw Reus heel hartelijk voor de voortreffelijke gaven die ik ontving en die zo uitstekend van pas kwamen. In het ziekenhuis nog eens een slokje gedronken met Nies Wandstra (?) burg. Dagen en maanden vliegen hier vliegensvlug voorbij, omdat we zoveel minder punten hebben om ons aan vast te houden en zoveel minder afwisselde momenten. Op het ogenblik heb ik hier niets te klagen en daarom behoef ik niet op je sympathieke en vriendelijke aanbod in te gaan, daar ik niets zou weten te bedenken om een sinterklaaslijstje samen te stellen. Wat heb jij tegenwoordig voor bezigheden. Ook nog steeds zonder Mr. (of mevr.). Weet je dat Pim met je en fam. (?) elkaar in Amersfoort gezelschap houden, dat ze het goed maken, doordat Jan zich in een prima leventje heeft gedrukt. Cor v. Biero Dat was allemaal weer prima April hoor, maar haal dat niet van je eigen rantsoen af. Dan vraag je het je baas maar gewoon en zeg dat 't voor mij is. Ik wed en ... weet bovendien zeker, dat hij het niet kan weigeren. Je moet een paal over het trapgat laten. ...., dat is een ideale rekstok zowel voor jou, voor de lijn, want die laat natuurlijk nog steeds niets te wensen over en voor je moeder, want die wordt er 30 j jonger door en kan dan over huizen springen als ze de training even doorzet. Van Piet de Gr. Trouwerij wist ik niets af. Dat was zeker een mooi feest. Wie zijn die andere twee behalve dokter Fly (?) en hoe botert het met Piet en Cobi en met de Hulsies die verzuipen in hun surrogaat? Vroeger rook je leer; nu stinkt het naar de gummie(?). Piet bid je 'n beetje, niet voor mij, maar voor zoveel anderen. Van Bram is er goed nieuws, wist je dat springlevend is en post weet (?) Hert (?) ergens tegen 't lijf gelopen. Sjors Gussie Wil je Fredig .....(?) condoleren als het zijn broer is geweest. .... (?) zwaar met de .....(?). Hans Matzinger (?), Staten Bolwerk 22 in Haarlem. Vriezen we dood, dan vriezen we dood, maar op het ogenblik is het hier .....besluit te Londen al in de ..... een beetje aan het knagen. Dat is een hele slag voor je geweest, mooie herinneringen blijven en het leed slijt af en dan moet je weer vooruit zien. Heb je goede garantie promotiemogelijkheden. Is er een baantje voor mij bij of is het tamelijk dood inktvissenwerk. Al is Loes niet met Sjors opgestapt, ze is toch in de artsenij gebleven. Waar Zeersfeld (?) ligt is me ten enenmale onbekend. De vanouds bekende en gezellige weekends ben je niet vergeten, naar ik verneem. Zus Stimpel (?). Dat is de vrolijke keuken bij Kok, die het luik had bekeken, want een papier sigaar was hem natuurlijk te min. Heb je al iemand vergiftigd of het simpele buskruit uit.... (?) uitgevonden. Van de andere ..... Leidenaren hoor ik indirect van Brammetje P. en Rietje Fortgens, die in Utrecht woont en daar bij m'n familie komt aanwippen en van de studentenwereld is alles her en der verspreid, zodat daar bijna geen hoogte van is te krijgen. Overigens weinig nieuws van de Leidse fronten, behalve van Fl...(?).De andere twee onbekend. Dergelijke grappenmakerijen zijn aan de orde van de dag en zullen in de naaste toekomst niet minder om worden. Max Tsjonge, jonge je hebt dus niet stil gezeten en na de B...(?) eerst goed de smaak te pakken gekregen. Proficiat, al ben je gedwongen voor de rest van je leven de tweede viool te spelen en niet zoveel praatjes meer kan maken. Of ik je overigens van de gelijkheid zal betichten is de vraag: Dat kan je in de toekomst let op wel aankweken en je hebt nog een hele reis voor de boeg. De duur van die reis kan je zeker .... (?) het inkorten, mede met de hulp van Wamsteker (?). Het lijkt me in elk geval een hele toer om zoveel wetenschap te slikken en niet te weten over hoeveel tijd je het weer uit kunt breken. Laat ik je medische kennis proberen te verrijken met de wetenschap dat een elektrisch kussen (?) naar mijn bescheiden mening het enigste is dat me nog kan redden, vooral nu de blaas een pietsie begint op te spelen en af en toe neigingen vertoont van ouweheren kuren. Het is me een raadsel hoe het je gelukt is L...(?) weer te verleiden de grote reis naar die poel des verderfs in Grootmokum (?) te aanvaarden. Gevolgen blijven niet uit; symptomen: veel

afvallen, veel braken (nacht) etc. Wil je het volgende doorsturen aan Tomaatje: Van harte gefeliciteerd met het behalen van die dure broche. Heeft het je nog een enkel sweet and pie (?) gekost of heb je de patiënt maar doen weg laten sterven. Ik kreeg alleen de groeten van jou door Kol. Jansen. Dat Max jouw sigaretten oprookte is heel terecht. Hoe vaak heb jij ze niet van hem opgerookt en bovendien hoe kom jij aan sigaretten, als vrouwen met een snoepkaart tevreden moet zijn. Dat is vast geen zuivere koffie en Bonfalsificatie is dan volkomen gerechtvaardigd. Dus ik moet aan je denken; al was het alleen maar ter wille van de sigaretten. Dat Max een beetje jukt geloof ik, maar dat kan ik me in zijn toestand wel indenken en vergeet vooral niet hoe hij hollend achter de gegevens (?) .....(?) handeling van Jet, Ina en .....(?) Bos. Zr. L. Willems Maren NBr. ....(?) kreeg ik weer eens wat nieuws te horen van Miesje van Uden, die me zo nu en dan een sigaretje stuurt. Ze heeft wel een paar moeilijke dagen gehad, he, maar ik geloof dat ze nu weer over het ergste heen is. Heb jij je na de eerste dagen ook goed weten aan te passen in de nieuwe omgeving, of was dat niet zo'n heksentoer.

Omgekeerd schrijft Frits op brief:

Dan volgt hier nog de volgende officiële mededeling: BRIEFVERKEHR: 3 WOCHENTLICH 1 BRIEF VON GLEICHER GRÖSZE UND DEUTLICH SCHRIFT.PAKETSENDUNGEN UND WASCHUMTAUSCH: SCHRIFTLICHEGENEHMUNG, ERFORDERLICH.

GELDSENDUNGEN: AUSGESCHLOSSEN. Verder nog een en ander, wat ik bijna vergat. Waarom blijven jullie dan toch zo kort bij Grootmoeder. Daar is toch altijd genoeg volk op te been om te zorgen dat het huis niet weg loopt. Omdat huis te huren naast Piet daar kwamen jullie natuurlijk niet meer aan te pas? Kunnen jullie zo een beetje aan de kost komen. Ik zou zegen, dat dat aardig gaat te oordelen aan tong en papier van Paridaan en Paramaribostr.W heeft mij niet zien lopen en ik hem niet. Het middageten gaat iets beter, maar het is nog lang niet jofel. Moeder is dus toch gaan pronken in een jas van mijn ....(?) en dat lekkere stofje van Aart Br...(?) in het begin maar niet willen hebben, begrijpt dat u dit nu een hele duit zal moeten kosten, want zo makkelijk komt u niet van me af, Had vader geen vaste ambtenaar kunnen worden voor de burgerslachtoffers. Die onkel Edward is toch een oroginele dwaas. Is Piets vriend Harm gewoon overleden. Waar zijn Theo Huy... (?) zijn ouders heen gegaan en waarheen nicht van Marck; die was natuurlijk met geen stok van honk weg te slaan

*9 maart '44

Brief met envelop van Frits met potlood geschreven vanuit Krankensaal, Lager Haaren N.Br. Lieve Allemaal, Ontvingen jullie gewaterverde Nieuwjaarswensen 5 febr. ingesloten. Van t. Irene: boterkoek, zoute stengels morcovisch (?) en broodjes met van alles en nog wat. Renee: colombijntjes en speculaas. 't Was geweldig. Feliciteer Eddy met verjaardag. Welk nummer woont t. Chris op Witte Singel. Blijven bij inkwartiering Grootm. bedden over. Is Ine Leesberg nog in Haarlem. Veel kou geleden de laatste tijd. Kreeg u koek van Kees Krul persoonlijk. Krijgt u oude emballage mee bij de was. Doe daar weer inhoudsopgave bij, want ik hoorde dat onlangs tabak is verdwenen; tot nu toe niets van mij. Al kregen jullie vergunning voor A, dan is Moeder toch met geen stok het huis uit te krijgen. Honing van Lam is prima, maar niet te veel (de rest wordt goed besteed) wegens pietsie afgebrokkelde kiezen. Verwende smaak, geen koorts, zal oorzaak borstpijn dat zegt weinig of niets. Hoe gaat het mevr. Liebert. Steffies broer van de regen in de drup. Gaat Arnold Ben's voetstappen drukken. Hebt u nog wat poepel (?) over. Geef Gerhard dan wat, maar Joke's moeder moet nog even wachten. We hebben een nieuwe Commandant gekregen, Beek genaamd. Anton Speet schreef dat Bart Sr. misschien bij hem in huis komt vanwege de evacuatie en aan Freek stuurde hij twee cadeautjes, maar die waren nog steeds niet aangekomen; er schijnt zoveel gegapt te worden bij de posterijen, dat kan je je hier allemaal zo moeilijk indenken, maar de nood moet dan wel hoog gestegen zijn. Heeft Bart Jr. spit van stijve nek of is het een zenuwaandoening. FREDERIK: heel hartelijk gefeliciteerd, kerel, 5 j, je bent nu ook haast een ouwe taaie. Je kan zo mooi schrijven dat je gauw naar de grote school kan gaan. Je verjaardag wordt een reuze feest; Mama heeft me iets verklapt van

pracht cadeau. Dank voor je lieve gebedje, daar zal O.L.H. zeker naar luisteren. Dag, hoor, dikke verjaardagskus. Riet en Piet gefeliciteer. Met je oudste. Dank voor taai- taai. Han houdt me geweldig op de hoogte van alle zonneschijn aan het Singeltje jullie hebben het allebei akelig druk.. Kijk uit, zo moet je weer gaan rusten Piet. Vanzelfsprekend, ik heb niets nodig en de kinderen moeten groeien als kool. Han: het geheel met die 2 pinguïnetjes is heel aardig, maar zelfportret is mislukt. Stories uit Piets biblia? Kolen zat. Hoe kom je aan term Busian (?) jas. Soms omdat ik Rietje zo boos maakte om haar mooie bruin – beige- ruitjas daarvoor uit te schelden. Waar leert Ton die platte praat. Van Chypre geen verstand, moet heel erg zijn, want kan de tijd niet heugen dat je giftig was. De beste is de nieuwe Rotterdammer. Bep: Vicje is van beruchte Vughtse familie. Vastenavond heb je slecht bekeken. Heb je Vera (werkt haar man in zaak van haar vader) van me gefeliciteerd. Groet Elsbeth. Guusje Knepport; heeft ze nog wel eens iets gehoord van onze abactis Ad Schoon. Kort voor Monica's geboorte hebben we ons samen laten fotograferen, daarna heb ik nooit meer iets van hem gehoord. Hij woonde in Amsterdam..Ita: Heel hartelijkdank aan de fam. K. Is het een gunstig levensteken van jonge Henk. Suzy: Dank voor levertraan, mag ik misschien aan Wim v. Dijlen geven, die heeft 't denkkelijk harder nodig en dan blijft het toch ook in de familie. Sjors: achterstallig geluk gewenst, maar komt het door de ganspraktijk, dat je zo zot bent geworden om mij zo vorstelrijk in jouw feestvreugde te laten delen. Hoorde dat ook vader van Freddie Flu is overleden; condoleer hem, wil je? Nootje: ouwe rakker, altijd wel geweten. Dus jij hoort tot de 20 geslaagden van de 100. Maar even wachten tot de bui bijna over is. Stokermans: Wij wel ouder; maar veel ernstiger??Als we jullie nog maar herkennen met al die grijze haren. Marja (?) is een Onze Lieve Heerstbeestje zoals ze overal is doorgekropen. Beterschap. Waar blijf je nu met je kalmte met spuitwater taktiek. Room in eitjes komt voor elkaar, maar Bob kennende geef ik je t.a.v. de cognac geen schijn van kans.

Blij met nieuws van Adriaan en Zus. Wonen er nog meer lotgenoten bij Jan Ligt Buunderkamp bij Loosdrecht. Beetje lucht, beetje bomen, beetje andere dingen. Mijn bolwerk is in orde. Kerkbouw: heb je floep zei die en weg was ie al gezien. Nog geen reden tot klagen, maar ik hoorde dat ...(?) om .....(?) pl....(?) iets slechter te krijgen zijn. George stelt zijn liefde voor het buk shag weer verre boven die tot Louise. Thans aan het hoogste zomer schoolproblemen des zoons opgelost? Heb je een vaste genezingstermijn ontdekt, of is dat er nog niet bij: Br. v. Brero: Hoe kwam je erbij zo kordaat naar de baas toe te stappen; Niet vanwege de heb - heb schreef ik dat, maar opdat jij jezelf niet tekort zou doen, je bent vaak zo akelig vrijgevig. Chris vader haalde het op het nippertje, vraag maar aan m'n Vader. Weer die van Piet de Gr? Ontmoette Hugo Pos jullie kort? Ben er helemaal niet van overtuigd dat Lotty weer bij Bram is. Verschijnselen van je moeder heb ik nu ook. Griepje? Ja, alles is geen goud waard wat er blinkt, en toch blinkt er veel tegenwoordig. Als ik je tegen kom, ga ik een straatje om, niet vanwege jou, maar vanwege die expansier. HansMatzinger Staten Boln 22: Goed bekeken, maar kijk dan vast uit naar iets anders. Gus was pas jarig en komt thuis soms aanwaaien. Felicitaties Sieng (?) en Paul. Beide uit Bussum niet? Op jouw kantoor geen papierschaarste. Laat mij maar lopen. Woon je niet waaghalzig dicht bij 't station. Zr. Willems: Elisabeth ziekenhuis Tilburg: Noem het kind maar bij zijn naam hartstikke. Wist ik wel,zo'n kwispelturige natuur en bijna lente en dan toch nog in het gareel lopen. Het is jouw tijd nog niet, dat begrijp ik wel; Toch alles bij elkaar een zwijntje. Je was altijd al erg uit geslapen. Verveel je je, dan onze ziekenhuizen verhalen vertellen aan Wolter v. Hellenberg Hubar a.d. Goirleseweg. Hij zal zich rot lachen als hij hoort van Aloysmanieren. Schreef je van Uden. Die Mies en Co vormen een prachtspan voor de bokkenwagen. Doen of ze sch.... aan de hele zaak hebben, soms tot eigen nadeel. Duurt die ooievaar niet een ½ jaar. Effe doorbijten 't is zo gebeurd. Max: Die stap is van harte toe ter juichen. Het is te hopen dat die handjes, maar vooral de hengelorgaan , die daaraan hangen in bewegelijkheid aanzienlijk zullen verminderen. Met oude zonden kan je niet stoken tussen Lui Serveer en mij; daar komt niets tussen. Dank voor duidelijke schets van je stiefvader. Aloys vind ik een van de ongetwijfeld vele zielige oorlogsfiguren; help je hem zo mogelijk. Dat spuien dus ook clandestien. Vrees niets voor Lou Hesa. Snor eens hoe de zaken van Ad Schoor ervoor staan. Groeten aan je moeder, A (?) Broers, x Londen (?)..... en je .....(?)

Ernst Muller: is je Vader allang in St. Mich. De cigarettten heb ik geïnhaleerd tot aan mijn tenen. Jan Jacob R. v. Lennep (neef van Roni de Vries) schrijft én Ernst én Jan Jacob: je moet het niet te bont maken. Ik ben je heel dankbaar voor alles, maar vele anderen hebben het werkelijk nodig en ik niet, geef het dus hen Oud – Wassenaarse M.: Proficiat ouwe taaie duizeligheid: prachtig overgegaan nu. Alles bij elkaar een waardig besluit. Felix: voorlopig hartelijk gefeliciteerd daarvoor niet ik persoonlijk komen aanwaaien. Vanzelfsprekend is het een goed begin en dat is reeds het halve werk. Bestaat de andere helft in het overnemen van praktijk of ga je je specialiseren. Is het Zwarte Woud bomvrij. Mevr. Lindel (?): kerkb. weet evenveel als Anton Speet en M. weet niets. Probeer Vijverberg en Paul. Astr.: Kalm aan , dan komt alles terecht. Hier is geen sneeuw meer en nog minder bewegingsvrijheid, maar tot nu toe vrij rustig op de grond. Tineke: Inderdaad verward piekerbriefje vooral het han goel. Daarom kris-kras gedachten terug. Het blijft altijd knutselwerk en naar een ideaal wordt gestreefd, het wordt nooit bereikt. Evenmin op Felix manier vergelijk voorafgaande eeuwen en bovendien is dat Rijk niet van deze aarde. Het heeft zijn nut gehad, dus met dezelfde middelen, maar tevens met andere. Dat "heel anders" bezie ik uiterst sceptisch, scheld mij desnoods uit voor conservatief. Mijn belangstelling blijft, mijn hulp eventueel beperkt tot het op poten zetten, voorzover mijn omstandigheden het toelaten. Alleen Hill vertelde ik waarom hij er niet meer is (?): het geheel mocht toen niet stuk door mijn persoonlijke daden. Voila le résultat. Probeer eens te komen tot een "heel ander" programmatisch geheel als slotconclusie van vele, 'ouderlingen". De tij is daarvoor bijna rijp. Rietje F. verslapte m.i. door gebeurtenissen sinds sept. '39. Ik mag haar altijd graag horen. Zo mogelijk kom ik in de wigwam; taboe of niet. Heb je Nel en Gerard gefeliciteerd. Spaar je wat eten voor Wim Dijnmans; hij kan het nodig hebben. Succes met promotie. Rietje Roest: Alsnog achterstallige gelukwensen voor Pim en Pompie. Je fantasie in het bedenken van cadeaus en eterij voor al die feestdagen heeft het zwaar te verantwoorden gehad. De vlekken die je maakte op de weggewaaide brief kunnen alleen maar een complimentje uitlokken over een uiterst zindelijke tuin. Gelukkig dat je nog niet dorps bent geworden het is iets, wat jou niet gauw gebeuren kan. Las in Handelsblad: Arend Jan Kortenhorst, Berge. Dat kan niet missen: feliciteer Suze en Piet van harte. Ja, Rotterdams is een van de meest verheven dialecten. Nu nog hoenderpark; dat wordt te veel v.h. goede. Verder afwachten.

21 Maart

*Weer een verzoekschrift ingediend bij Feldgericht in den Bosch om Frits vrijlating in verband met zijn gezondheid, daar na elke 14 dagen, waarop moeder op Binnenhof bij Wiegman gaat informeren, altijd het .....komt "dat er nog geen beslissing is," dat hij nog eens aan het Kriegsgericht zal schrijven," e.d.
Eerst dachten we dat het Kriegsgericht buiten de zaak stond, doch blijkbaar heeft dit college naar de Sicherheitsdienst ook nog een woord over de vrijlating in 't midden te brengen.
Kan over 14 dagen antwoord komen halen, althans komen informeren.*

23 Maart

Daar bij mijn brengen van de was te Haaren op 17 maart mijn "Ausweis" voor de 3 wekelijks "Waschumtausch" was ingetrokken, had ik een nieuwe vergunning aangevraagd, waarop heden echter bericht is gekomen, dat geen nieuwe vergunning daartoe werd verstrekt en de was "am Haus" werd gedaan. Dus voortaan geen was meer brengen. Dit voorrecht is ingetrokken door de nieuwe Commandant van Haaren (v. Beeck), die ook heeft bepaald - en Frits zal dit heel erg voelen - dat hij voortaan slechts één brief mag ontvangen in de 3 weken en alleen van familie.

Vele vrienden berichtten ons reeds dat zij hun brief hadden terug gekregen, o.a. ook onze Noorse vrienden.

31 Maart
(Vrijlating)

Vanmorgen is moeder weer gaan horen bij Wiegman en kreeg dadelijk de zo gelukkige tijding dat Frits wordt vrijgelaten. Dinsdag a.s. moet ze bij hem komen horen hoe laat ze woensdag met hem mee kan gaan naar Haaren om Frits te halen.

Om even 10 uur was moeder weer thuis, waar ik ook juist uit Utrecht was teruggekomen (de 30ste maart hadden we Frederik Thier zijn jaardag in Utrecht gevierd).

De verloren zoon komt terug. We zijn er diep van onder de indruk en danken God voor dit ogenblik. Direct allerlei voorbereidingen getroffen voor zijn a.s. thuiskomst; Dr. Blom besteld op a.s. donderdag, enz. Nog enige dagen en zijn leed is geleden. Hij weet vermoedelijk nog niet van de komende vrijheid, hoort dit eerst woensdagmorgen. We tellen de dagen en uren af.